

İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi Istanbul University Journal of Women's Studies

Başvuru: 25.04.2022
Revizyon Talebi: 13.09.2022
Son Revizyon: 15.09.2022
Kabul: 17.09.2022

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

Tarih Yazımında Göz Ardı Edilmiş Bir Kadın Sanatçı: İlk Türk Kadın Opera Sanatçısı Nimet Vahid Hanım

A Female Artist Overlooked in History: The First Turkish Female Opera Singer Nimet Vahid Hanım

Muzaffer KARAASLAN¹

Öz

Tarih yazımındaki en büyük eksikliklerden biri kadın tarihinin görmezden gelinmesi ve eksik yazılmasıdır. Tarih yazımına girememiş önemli kadın sanatçılardan biri ise Nimet Vahid Hanım'dır. Sanatçı, konservatuvarın ilk kadın şan hocası ve ilk kadın opera sanatçısıdır. Osman Hamdi Bey'in torunu olan Nimet Vahid Hanım, küçük yaşlardan itibaren Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde müzik eğitimi alır. Sanatçı, Osmanlı Devleti'nin son yıllarında Avrupa'daki birçok organizasyonda konserler verir ve Cumhuriyet sonrası Türkiye'ye dönerek konservatuvarda şan hocası olarak görev alır. Nimet Vahid Hanım, eğitmen kimliğinin yanı sıra sahne sanatlarında da öne çıkan önemli isimlerden biridir. Sanatçı, Türkiye'nin ilk operası olan Özsoy Operası'nda "Ulu Anne" rolüyle başrollerden birini üstlenir. Ayrıca kendisi hem sahnelerde hem de radyoda çeşitli konserler vererek Batı müziğinin geniş kitlelerce tanınmasını sağlar. Nimet Vahid Hanım, Türkiye'de Batı müziğinin gelişiminde öncü olmuş ilk kadın temsilcilerinden biridir. Ancak sanatçı birçok ilke imza atmasına rağmen tarih yazımında hak ettiği yeri alamamıştır. Bu makalede belgeler doğrultusunda Nimet Vahid Hanım'ın hayatı ve kariyeri ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler

Nimet Vahid Hanım, Kadın sanatçılar, Opera, Batı müziği

Abstract

One of the major deficiencies in art history and historiography is its neglect and incomplete accounting of women's history. Nimet Vahid Hanım is one of the important female artists who've yet been able to gain her rightful place in art historiography. She was the first female singing instructor of the conservatory. She was also the first female opera singer. Nimet Vahid Hanım was the granddaughter of Osman Hamdi Bey, and she studied music in various European countries at an early age. The artist gave concerts in many institutions in Europe in the last years of the Ottoman Empire and returned to Turkey after the declaration of the Republic, working as a singing instructor at the conservatory. In addition to her identity as an instructor, Nimet Vahid Hanım is also a prominent name in the performing arts. She played a leading role (i.e, the Great Mother) in the opera Özsoy, Turkey's first opera. She also helped Western music become popular by giving various concerts both on stage and on the radio. Nimet Vahid Hanım was one of the first female representatives to pioneer the development of Western music in Turkey. However, although she was an artist of many firsts, she has not been able to take the place she deserves in historiography. This article will examine the life and career of Nimet Vahid Hanım in line with the available documents.

Keywords

Nimet Vahid Hanım, Female artists, Opera, Western music

¹ Sorumlu Yazar: Muzaffer Karaaslan (Sanat Tarihiçi - Doktora Öğrencisi), Hacettepe Üniversitesi, Sana Tarihi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye. E-posta: muzafferkaraaslan1@gmail.com ORCID: 0000-0002-6095-141X

Atf: Karaaslan, M. (2022). Tarih yazımında göz ardı edilmiş bir kadın sanatçı: İlk Türk kadın opera sanatçısı Nimet Vahid Hanım. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi - Istanbul University Journal of Women's Studies*, 25, 17–29. <https://doi.org/10.26650/iukad.2022.1108689>

Giriş

Tarih yazımındaki en büyük eksikliklerden biri kadın tarihinin görmezden gelinmesi ya da eksik yazılmasıdır. Ataerkil bakış açısının yarattığı bu yazım şekli tarihi, hamasetin ön planda olduğu bir erkek tarihine dönüştürmüştür. Kadınlar ise daha çok annelik, namus, şefkat gibi kalıplaşmış ifadelerle romantik bir şekilde tarih sayfalarında yerini almıştır. Günümüzde de büyük oranda devam eden bu algı tarihte kadınların görmezden gelinmesine neden olmuştur. Onlardan biri ise Nimet Vahid Hanım'dır.

Nimet Vahid Hanım ile ilgili ilk olarak 2016 yılında Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı'nın düzenlediği *I. Ulusal Müzik ve Sahne Sanatları Sempozyumu*'nda¹ ve 2020 yılında Hacettepe Üniversitesi Tarihi ve Kültürel Mirası Araştırma Merkezi'nin (HÜTKAM) *Kültürel Bellek 2020* programında yeni belgeler ışında tarafımca bildiriler sunulmuştur. Geçen zaman içerisinde sanatçının hayatını daha kesin anlayabileceğimiz yeni belgelere erişilmiştir. Bu çalışma resmi belgeler ve gazete arşivleri doğrultusunda Nimet Vahid Hanım'ın görmezden gelinen hayatını, kariyerini ve tarih yazımında yer almayan ilk Türk kadın opera sanatçısı kimliğini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Cumhuriyet sonrası kadınların siyasi haklara² sahip olması ve sosyal hayattaki konumunun değişmesi Osmanlı'da başlayan kadın hareketlerinin sonucudur. Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyıla kadar hiçbir hakka sahip olmayan ve tek sosyal alanı evle sınırlanan Müslüman kadın 1839'daki Tanzimat Fermanı ile birlikte kısıtlı da olsa bir takım haklara erişmiştir. Özellikle bu dönemde kız çocukları için eğitim kurumları açılmıştır (Çakır, 2013, s. 297).

Şüphesiz, eğitim dünya görüşüne sahip olmanın ve birçok hakkın eksiliğini kavramanın ilk adımıdır. Tanzimat aydınları da bu durumun farkında olarak eğitim olanaklarının artırılması ve kız çocuklarına eğitim verilmesini ısrarla savunmuşlardır. Osmanlı'da genellikle belli bir eğitim seviyesine ve maddi olanağa sahip aileler, kız çocuklarına evlerinde özel hocalarla eğitim sağlamışlardır. Konak eğitimi olarak adlandırılan bu hususi eğitimde yabancı dil, güzel yazı, resim, keman, piyano ve dikiş-nakış gibi çeşitli dersler verilmiştir.

Osmanlı'daki kadın hareketlerinin en önemli süreçlerden biri II. Meşrutiyet'in ilanıdır. Özellikle bu dönemde kadınlar yükseköğrenim kurumlarında dersler almaya başlamışlardır. 1914 yılında hem İnas Darülfünunu hem de İnas Sanayi-i Nefise Mektebi

¹ Karaaslan, M. (2016). Türkiye'de Batı Müziğinin İlk Kadın Temsilcilerinden Nimet Vahit Hanım. D. Çakar, H. L. Kuterdem vd. (Ed.). *I. Ulusal Müzik ve Sahne Sanatları Sempozyumu Bildiriler* (s. 374-388). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı.

² Cumhuriyetin ilanını takip eden yıllarda kadınlar siyasi haklara sahip olmuşlardır. 1930'da belediye seçimlerine, 1933 yılında muhtarlık seçimlerine ve 1934'de ise milletvekili seçme ve seçilme haklarını kazanmıştır (Özer, 2013, s. 141,145,147).

kurulmuştur. Mihri Müşfik Hanım'ın öncülüğüyle açılan İnas Sanayi-i Nefise Mektebi, Osmanlı'daki kadınların konaklar dışında sanat eğitim aldıkları ilk resmi kurumdur (Alp, 1999, s. 71-72; Çakır, 2013, s. 303).

Osmanlı Devleti'nde müzik ve sahne sanatlarında Müslüman kadınların ilerlemesi oldukça sancılı olmuştur. Müzik ve sahne hayatı gayrimüslim ve Avrupalı kadınlara açılmış ve Müslüman kadınlardan uzak tutulmaya çalışılmış bir dünyadır. Özellikle dini baskılar başta olmak üzere bazı toplumsal normlar sahnelerin Müslüman kadınlardan uzak tutulduğu bir dünya olmuştur.

Yukarıda da bahsedildiği gibi belli bir eğitim seviyesi ve maddi olanaklara sahip ailelerin kız çocukları piyano ve keman gibi müzik eğitimini konaklarda verilen özel derslerle almışlardır. 1917'de ise Darüelhan'a kadınların da kabul edilmesiyle birlikte özelden genele doğru bir ilerleme gerçekleştirmiş ve resmi kurumda kadınlar müzik eğitimi almaya başlamışlardır. Sahneler ise devlet tarafından Müslüman kadınlara yasaklanmıştır. Müzik dünyasında Osmanlı toplumunda sahneye çıkan Müslüman kadın sanatçı bilinmemektedir. Ancak tiyatro sanatı açısından bakıldığında Afife Jale 1920'de kendi adıyla sahneye çıkan ilk Müslüman kadın sanatçı olarak tarihe geçmiştir.³ Fakat, o da hem toplum hem de devlet baskısıyla birçok sorun yaşamıştır. Türk kadınlarının sahne hayatı Cumhuriyet döneminde ivme kazanmış ve kesintisiz bir şekilde devam etmiştir (And, 2014, s 119; Özden, 2015, 122).

Müzik hayatı Osmanlı'da başlayan ve Cumhuriyet döneminde devam eden kadın sanatçılardan biri Nimet Vahid Hanım'dır (Resim 1). 1902'de İstanbul'da dünyaya gelen Nimet Vahid'in babası Sanayi-i Nefise Mektebi'nin sanat tarihi muallimi Vahid Bey, annesi ise Leyla Hanım'dır. Sanatçının dedesi Osmanlı sanat dünyasında oldukça önemli bir yere sahip olan, ilk müze kurucusu, arkeolog ve ressam Osman Hamdi Bey'dir (Resim 2) (Toros, 1990, s. 27).

---

³ Osmanlı Devleti'nde Müslüman kadınların sahneye çıkması yönetim tarafından yasaklanmıştır. Kadınların sahneye çıkmasındaki en büyük engellerden biri dinen günah kabul edilmesidir. Genellikle gayrimüslim kadınların sahneye çıktığı bilinmektedir. Ancak anılarda bazı Türk kadınlarının isimlerini değiştirerek gizli bir şekilde sahneye çıktıkları geçmektedir. Bu sanatçılar çoğunlukla Rum veya Ermeni isimlerini kullanarak toplumsal baskılardan korunmak için kimliklerini gizlemeyi tercih etmişlerdir (Şankaya, 2020, s. 44)

Resim 1: Nimet Vahid Hanım
Kaynak: Muzaffer Karaaslan Arşivi

Resim 2: Osman Hamdi Bey, Torunu Nimet Vahit ve Kızı Nazlı Hanım ile Birlikte
Kaynak: Bengin, 1990, s. 15

Nimet Vahid Hanım'ı tek başına konu alan ve daha önce tarafımda yayımlanmış bildiri dışında ne yazık ki başka bir akademik çalışma yoktur. Kısıtlı kaynaklarla oluşturulmuş adı geçen yayının ardından ortaya çıkan dört yeni belge ve birkaç dönem gazetesi sanatçının hayatıyla ilgili yeni şeyler söylememize imkan sağlamıştır.

Bunlardan birincisi; Musiki Muallim Mektebi Müdürlüğü'nün Nimet Vahid'e ait memur ve muallim fişlerinde sanatçının ilk eğitimini İngiliz Mektebi'nde (High School), orta öğrenimini Almanya'da ve yüksek tahsilini ise Münih ve Frankfurt operalarında tamamladığı bilgisine ulaşılmaktadır. Sanatçının bildiği diller arasında ise Fransızca, Almanca ve İngilizce olduğu yine aynı belgeden tespit edilmektedir (Resim 3). Aynı zamanda bu bilgiler ışığında Nimet Vahid Hanım'ın çocukluğundan itibaren çok iyi bir eğitim aldığını söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra yukarıda da bahsedildiği gibi varlıklı ailelerin kız çocuklarının eğitimine önem verdiklerinin ise somut bir kanıtıdır.

Dasya numarası: İnha olunan memur ve muallimlerin fişi Vazifesi

İçtimai Hüviyeti					İlmî Hüviyeti				
					Adı: <i>Nimet Vahid Hanım</i>				
					İla takab: <i>hanım Paşa Zade</i>				
Dünya per ve gel					Orta tahsilini nerede yaptı?				
Babasının adı					İngiliz mektebi "High School"				
Milliyeti					Orta tahsilini nerede yaptı?				
Türk					Bilmediği hangi sınıfı kabul etmiştir? Sınav tarihi ve ne zaman?				
Eski adı, ecir ve evlendiği tarih					Fıkah tahsilini nerede yaptı? Bilmediği hangi sınıfı kabul etmiştir? Sınav tarihi ve ne zaman?				
Çocuklarının adı, papları, varlığı veya evli kullarlarının adı					Tahsilini tamamlamak üzere hangi sınıflarda devam etmiştir? Hangi sınıfları vaktinde okudu?				
Sahane ve ailesine ait emlak ve akarı var mıdır?					Münih'te Frank. Musik Operası				
İşe ve infak ile mübaleğ nafsanı olan ve karabani					San Müessesine ve müesseseleri hakkında 30 Ocak 1927 tarihinde İstanbul'da bir konser verdi. Müzesi				
Telif ve tercüme ettiği eserler									
Bulduğu Vazife									
Vazifesinin adı	Maaş ücret	Başladığı tarih	Ayrıldığı tarih	Ayrıldığına sebebi	Gün	Ay	Sene		
<i>İstanbul Konservatuarı San Muallimi</i>	<i>75</i>	<i>1927</i>	<i>1929</i>	<i>Uzlaşılmazlık hat</i>					

Resim 3: Nimet Vahid Hanım'ın Musiki Muallim Mektebi Müdürlüğü'ne Ait Muallim Fişi

Kaynak: Muzaffer Karaaslan Arşivi

Nimet Vahid Hanım'ın müziğe karşı yeteneği aile tarafından küçük yaşlarda fark edilmiştir. Darülelhan Mecmuası'nın üçüncü sayısında sanatçının İstanbul'da piyano dersleri aldığı yazmaktadır. ("Münih'te Bir Konser", 1924 (1340), s. 136) Bunun yanı sıra Taha Toros, sanatçının ses eğitimi için Almanya'ya gönderildiğini belirtmektedir (Toros, 1990, s. 27). Ancak Almanya'ya gidiş tarihiyle ilgili bazı belirsizlikler vardır. Toros, sanatçının on iki yıl Avrupa'da kaldığını ve 1925'de döndüğünü söylemektedir. Bu bilgiler ışığında Nimet Vahid Hanım 1913'de Almanya'ya gitmiştir. Darülelhan Mecmuası ise sanatçıyla ilgili "beş altı senedir Almanya'da validesi ve biraderi ile ikamet etmekte olub..." şeklinde haber yapılmıştır ("Münih'te Bir Konser", 1924 (1340), s. 136). Derginin basım yılı ve Nimet Vahid Hanım ile ilgili verdikleri tarih hesaplandığında sanatçının 1918-1919 yıllarında Almanya'ya gittiği anlaşılmaktadır. Elimizdeki muallim fişinde Nimet Vahid Hanım'ın orta öğrenimini Almanya'da yaptığı kaydedilmiştir (Resim 3). Sanatçının yaşı hesaba katıldığında orta öğretim için

1918-1919 yılları biraz geç bir tarihtir. Muhtemelen Nimet Vahid, Toros'un belirttiği yıllara yakın tarihlerde Almanya'ya gitmiştir.

1918 veya 1919 yılında Münih Operası'nda eğitime başlayan sanatçı, şan muallimi ve primadonna Madam Hern Bozzetti'den şan dersleri ve Schmid Lindner'den piyano dersleri almıştır. Nimet Vahid'in başarılı bir öğrenci olduğu Madam Bozzetti'nin düzenlediği öğrenci konserlerinde yer almasından anlaşılmaktadır. 1925'de konservatuvar eğitimini tamamlamıştır. Elde edilen belgede sanatçının sadece Münih Operası'nda değil Frankfurt Operası'nda da eğitim gördüğü kaydedilmiştir. Bununla birlikte elimizdeki referans mektupları aracılığıyla Nimet Vahid Hanım'ın Paris'te Suzanne Nirvand'dan şan dersleri katıldığı öğrenilmektedir (Resim 6). Bu bilgiler sanatçının Avrupa'nın çeşitli kentlerinde eğitim aldığını göstermektedir ("Münih'te Bir Konser", 1924 (1340), s. 136; "Nimet Vahid Hanım", 1924 (1340), s. 25; Toros, 1990, s. 27; Berksoy, 2010, s. 27).

Sanatçının müzik kariyeri Türkiye'ye gelmeden çok önce başlamıştır. 1924 tarihli Darülelhan Mecmuası'nda "*Münih'te Bir Konser*" başlığı altında Nimet Vahid Hanım'ın solo konserinden övgüyle bahsedilmiştir. Tamamen dolu olan salonda Donizetti, Mozart, Brahms ve Wolf'un eserlerinden oluşan geniş bir repertuarı seslendirmiştir. Bununla birlikte Münih'te müzik camiasının sanatçıyı yakından tanıdığını ve 1923 yılında prenseslerden birinin düzenlediği bir müsamerede sahne aldığı dergide yazmaktadır. Bu bilgiler Nimet Vahid Hanım'ın hem çeşitli organizasyonlarda hem de solo konserlerinde defalarca sahneye çıktığını göstermekle birlikte sahne hayatının Türkiye'ye gelmeden çok önce Almanya'da başladığını kanıtlamaktadır ("Münih'te Bir Konser", 1924 (1340), s. 136).

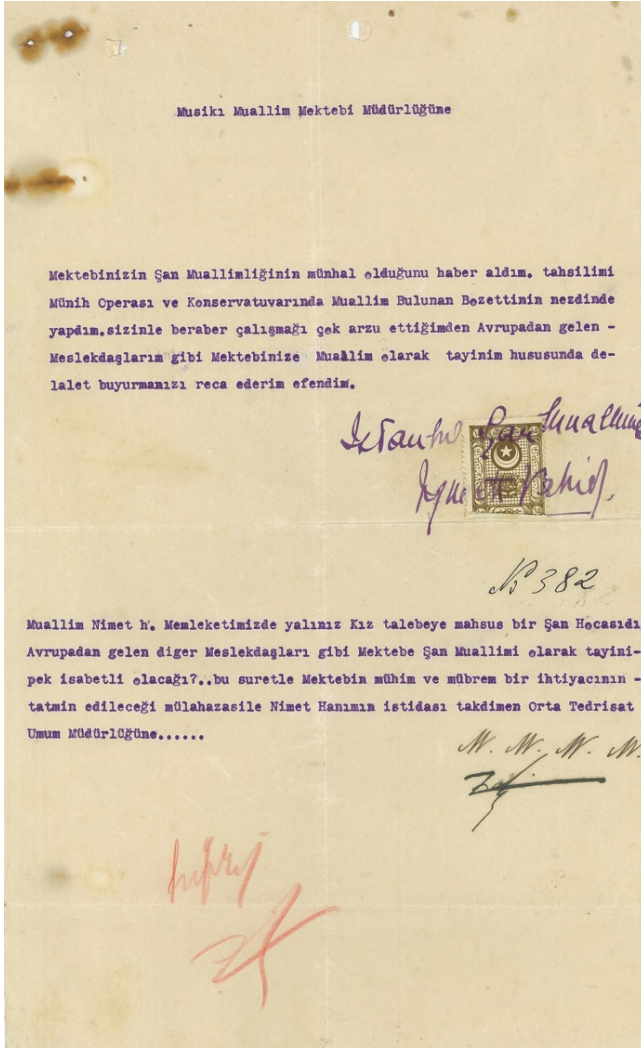
1925'de Almanya'daki müzik eğitiminin bitmesi üzerine Nimet Vahid, Türkiye'ye dönmüştür. Bu geri dönüşle birlikte sanatçı hocalık için Musiki Muallim Mektebi Müdürlüğü'ne başvurmuştur. Elimizdeki dilekçe belgesi şu şekildedir (Resim 4);

"Mektebenizin Şan Muallimliğinin münhal olduğunu haber aldım. Tahsilimi Münih Operası ve Konservatuvarında Muallim Bulunan Bozzetti'nin nezdinde yaptım. Sizinle beraber çalışmağım çok arzu ettiğimden Avrupadan gelen Meslekdaşlarım gibi Mektebinize Muaalim olarak tayinim hususunda delalet buyurmanızı reca ederim."

Dilekçe belgesinin hemen altında ise Musiki Muallim Mektebi Müdürlüğü tarafından alınan karar vardır. Karar şöyledir;

"Muallim Nimet h. Memleketimize yalnız Kız talebeye mahsus bir Şan Hocasıdır. Avrupadan gelen diğer Meslekdaşları gibi Mektebe Şan Muallimi olarak tayini pek isabetli olacaktır?.. bu suretle Mektebin mühim ve mübrem bir ihtiyacının tatmin edileceği mülahazasile Nimet Hanımın istidasi takdimen Orta Tedrisat Umum Müdürlüğüne....."

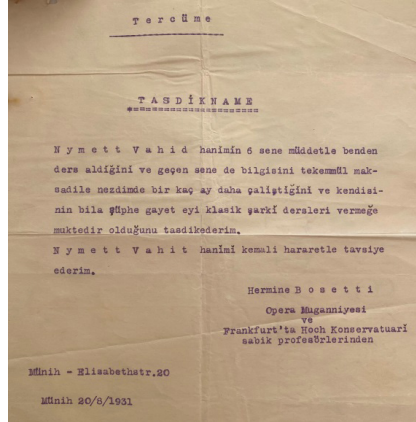

Resim 4: Nimet Vahid Hanım'ın Musiki Muallim Mektebi Müdürlüğüne Dilekçesi ve Alınan Karar

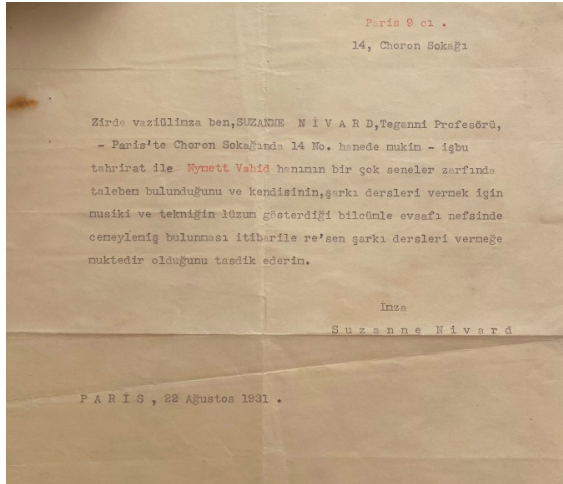
Kaynak: Muzaffer Karaaslan Arşivi

Dilekçe ve karar belgesinde herhangi bir tarih yoktur. Ancak kararın No 382 ile kaydedildiği belgeden anlaşılmaktadır. Yayınlarda genellikle 1927 yılında Darülelhan'ın adının konservatuvara dönüştürüldüğü ve ilk eğitim kadrosunda şan hocası olarak Nimet Vahid Hanım'ın yer aldığı yazmaktadır (Özcan, 1993, s. 519; Uluskan, 2010, s. 338). Elimizdeki muallim fişinde de sanatçının 1927 yılında 75 lira maaşla işe başladığı bilgisi vardır. Bu bilgiler belgelerin 1927 tarihli olabileceğini düşündürmektedir. Bununla birlikte sanatçının 1929 yılında Avrupa'ya seyahat sebebi ile kurumdan ayrıldığı yine belgeden öğrenilmektedir (Resim 3). Ancak daha sonraki yıllarda Nimet Vahid Hanım'ın tekrar konservatuvarda muallimlik yaptığı bilinmektedir. Sanatçının

işe ne zaman başladığı yönünde gazetelerde veya yayınlarda bir bilgi yoktur. Ancak elimizdeki tercüme edilmiş iki referans mektubu vardır. Bunlardan biri Almanya'daki hocası Hermine Bosetti diğeri ise Fransa'daki hocası Suzanne Nivard'a aittir. Bu iki belgede 1931 tarihi yazılıdır. Muhtemelen sanatçı 1931'de Türkiye'ye dönmüş ve iş başvurularında bu referans mektuplarını kullanmıştır. Özellikle Bosetti'nin mektubunda sanatçının kendisinden altı yıl eğitim aldığı ve sonrasında da tekrar kendisiyle çalıştığı bilgisi vardır (Resim 5-6).

Resim 5: Hermine Bosetti Referans Mektubu Tercümesi
Kaynak: Muzaffer Karaaslan Arşivi

Resim 6: Suzanne Nivard Referans Mektubu Tercümesi
Kaynak: Muzaffer Karaaslan Arşivi

Nimet Vahid Hanım sadece şan muallimi değil aynı zamanda dönemin önemli ses sanatçılarından biridir. 1930'lu yılların başında birçok konser vermiştir. Konserleri dönemin müzik ve basın dünyası tarafından yakından takip edilmiştir. Sanatçı, Tepebaşı Tiyatrosu, Şehir Tiyatrosu, Fransız Tiyatrosu ve Saray Sineması gibi çeşitli sahnelerde

konser vermiştir. 1930'lu yıllarda bu kadar farklı sahnelerde konser vermesi sanatçının dönemin müzikseverleri tarafından yakından takip edildiğini göstermektedir (Resim 7-8-9-10). Bir diğer önemli nokta ise Nimet Vahid Hanım'ın konserlerde beraber çalıştığı isimlerdir. Bu isimler arasında Ferdi von Ştatzer, Licco Ammar, Rudolf Eidler, Seyfettin Asaf, Muhittin Sadık, Mesud Bemil, Cemal Reşit Rey ve Sezai Asaf vardır ("Brahms'ın Yüzüncü Senesi", 1933, s. 5; "Brahms'ın 100 üncü Yıl Dönümü", 1933, s. 2; "Nimet Vahit Hanım Konseri", 1934, s. 2; "Nimet Vahit H. Şehir Tiyatrosunda", 1934, s. 4; "Şehir Tiyatrosunda", 1934, s. 4; "Nimet Vahit H.", 1934, s. 4; "Konservatuvarın 2 nci Konseri", 1935, s. 5).

Resim 7: Şehir Tiyatrosu'ndaki Konserin İlanı
Kaynak: "Şehir Tiyatrosunda", 1934, s. 4

Resim 8: Saray Sineması'ndaki Konserin İlanı

Kaynak: "Konservatuvarın 2 nci Konseri", 1935, s. 5

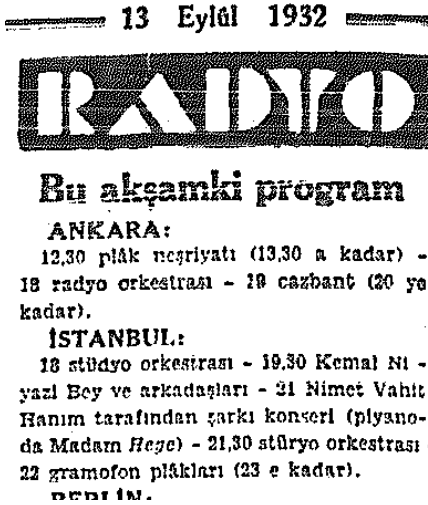

Resim 9: Nimet Vahit Hanım Konseri Haberi
Kaynak: "Brahmsın 100 üncü Yıl Dönümü", 1933, s. 2

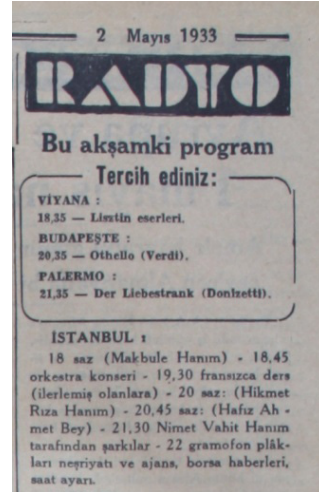
Resim 10: Nimet Vahit Hanım Konseri Haberi
Kaynak: "Nimet Vahit H.", 1934, s. 4

Nimet Vahid Hanım sadece konserlerle değil radyo aracılığıyla da geniş kitlelere erişebilmiş bir sanatçıdır (Resim 11-12). Gazetelerin radyo programı duyurularında sanatçının yarım saatlik konserler verdiği anlaşılmaktadır. Hatta bir ara haftalık radyo programı yaptığı ilanlardan takip edilmektedir. Bu ilanlarda genellikle “*Nimet Vahit Hanım tarafından şarkılar ve orkestra*” şeklinde yazmaktadır. Hepsinde olmamakla birlikte bazı program duyurularında sanatçının seslendireceği eser ve eşlik edecek olan piyanistin ismi de görülmektedir. 13 Eylül 1932 tarihli Cumhuriyet Gazetesi’nde piyanoda Madam Hege’nin eşlik ettiği bilgisi yer almaktadır (“Radyo” a, 1932, s. 4; “Radyo” b, 1932, s. 4; “Radyo” c, 1932, s. 4; “Radyo” d, 1932, s. 4; “Radyo” e, 1932, s. 4; “Radyo” f, 1932, s. 4; “Radyo” g, 1933, s. 4; “Radyo” h 1933, s. 4).

Resim 11: Radyo Program İlanı

Kaynak: “Radyo b”, 1932, s. 4

Resim 12: Radyo Program İlanı

Kaynak: “Radyo h”, 1933, s. 4

Nimet Vahid’in sanat kariyerindeki en önemli rollerinden biri Özsoy Operası’nda başrol oynamasıdır. Türk opera tarihinin başlangıcı olarak kabul edilen Özsoy Operası hem müzik tarihi hem de görev alan sanatçıların kariyeri açısından oldukça önemlidir (Resim 13-14). Bu operanın hazırlanış nedeni İran Şahı Rıza Pehlevi’nin 1934’de Türkiye’yi ziyaret etmesidir. Mustafa Kemal Atatürk, Türk-İran dostluğunu pekiştirmek amacıyla Şehname’den esinlenen bir opera hazırlanmasını istemiştir. Ahmet Adnan Saygun bestesi olan Özsoy Operası’nın sözleri Münir Hayri Egeli tarafından yazılmıştır. 12 Haziran 1934 tarihinde Ankara Halk Evi’nde sergilenen bu opera iki aylık kısa bir çalışmanın ürünüdür (Kolçak, 2005, s.20; Uluskan, 2010, s. 401-402; Refiğ, 2012, s. 54).

Resim 13: Özsoy Operası Kadrosu
Kaynak: “İlk Operamız”, 1934, s. 1

Resim 14: Nimet Vahid Hanım
Kaynak: “İlk Operamız Ankarada”, 1934, s. 7

Özsoy Operası'nın başrollerinde Nimet Vahid Hanım ve Nurullah Şevket Taşkıran vardır. Ulu anne rolünü Nimet Vahid Hanım, Feridun'u Nurullah Şevket Taşkıran, Ahriman karakterini Süleyman Bey ve Nurullah Şevket Taşkıran, Köse Ağa'yı Salih Bey, Tur rolünü Hadi Selçuk Bey, Ozan'ı Edip Bey ve Aşım rolünü Semiha Berksoy canlandırmıştır. Bununla birlikte Ankara Kız Lisesi ve Gazi Terbiye Enstitüsü'ndeki öğrencilerden oluşan seksen dört kişilik koro ve bir dans ekibi vardır. Özsoy Operası geniş bir kadroyla sahnelenmiştir. Sanatçılar Atatürk'ün ve dönemin basını tarafından övgüyle karşılanmıştır. Hatta Atatürk ve Afet İnan, sanatçıları köşkte ağırlamıştır. Semiha Berksoy'un anılarında Nimet Vahid Hanım ve kendisinin köşkte piyano eşliğinde şarkılar söylediği geçmektedir (“Millî Operaya Doğu”, 1934, s. 2; “İlk Türk Operası”, 1934, s. 5; “Ankara Mektupları Özsoy Piyesi”, 1934, s. 3; “İlk Operamız Ankarada”, 1934, s. 7).

Özsoy Operası'ndan sonra Türkiye'de opera sayısında artış olmuştur. Nimet Vahid Hanım, Ankara'da kurulan operalarda görev almak için İstanbul'daki dairesini sattığı ve Ankara'ya gittiği anılar da geçer. Bu dönemin gazetelerine bakıldığında Carmen Operası'nın hazırlandığını ve heyetin içerisinde Nimet Vahid Hanım'ın da olduğu yazmaktadır. Ancak gazetede her ne kadar heyetin içerisinde sanatçının yer aldığı belirtilse de Nimet Vahid Hanım'a diploması yok diye görev verilmemiştir. Yapılan araştırmalar doğrultusunda sanatçıyla ilgili gazetelerde karşılaşılan son haber 8 Mayıs 1937 tarihine aittir. Türk Hava Kurumu'nun yararına verilecek olan konser ilanından başka bir gazete kupürüyle şu an için karşılaşılmamıştır. Sanatçı, Amerikalı biriyle evlenerek 1941 yılında Amerika Birleşik Devletleri'ne gitmiştir ve 2003 yılında hayata veda ettiği zamana kadar orada yaşamıştır (“Karmen de Oynanacak”, 1934, s.1-6; “Türk Hava Kurumu Menfaatine”, 1937, s. 4; Özbilgen, 1985, s. 11; Bengin, 1990, s. 15; Toros, 1990, s. 27; Eldem, 2010, s. 407).

Araştırmanın sonuçları değerlendirildiğinde Nimet Vahid Hanım konservatuvarın ilk kadın şan hocası olarak lanse edilmiş ancak ilk kadın opera sanatçısı kimliği göz ardı edilmiştir. Sanatçının hem Avrupa'daki konserleri hem de ülkesindeki radyo ve sahne çalışmaları Türkiye'de Batı müziğinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Bu çalışmalarda birçok başarıya imza atmasına rağmen ne yazık ki Türk opera tarihi yazımında hak ettiği yeri alamamıştır.

Bilindiği üzere ilk Türk kadın opera sanatçısı olarak Semiha Berksoy gösterilir. Berksoy, şüphesiz Türk opera tarihinin en önemli seslerinden biridir. Hatta ilk kadın opera sanatçıları arasında da yer almaktadır. Ancak ilk kadın opera sanatçısı değildir. Tarihler dikkate alındığında Semiha Berksoy'un on üç, on dört yaşlarında olduğu dönemde Nimet Vahid Hanım'ın Münih'te konserler verdiği gazetelerden anlaşılmaktadır. Ayrıca Özsoy Operası'nda ise başrollerden biri Nimet Vahid Hanım'a aittir.

Şu anki belgeler doğrultusunda kadın sanatçı olarak Türk operasının sıfır noktası Nimet Vahid Hanım'dır. Ayrıca sanatçı, birçok önemli ismin de şan hocasıdır. Nimet Vahid Hanım, Ankara Operası'ndan beklediği ilgiyi görememesinden dolayı Amerika'ya yerleşmiştir. Bu göç sanatçının birkaç hatıra dışında Türkiye'de unutulmasına neden olmuştur. Hatta Özsoy Operası'ndaki rolü bile görmezden gelinerek ilk Türk kadın opera sanatçısı unvanı aynı eserde rol alan öğrencisi Semiha Berksoy'a verilmiştir. Sanatçının Amerika'daki hayatı üzerine ne yazık ki bilgiler çok azdır. Umarız ilerleyen yıllarda Nimet Vahid Hanım ile ilgili daha fazla bilgi ve belgeye ulaşılabilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: Grant Support: The author declared that this study has received no grant support.

Kaynaklar/References

- Alp, S. (1999). *Türk Resminde Kadın Sorun/Salı (1908-1923)*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- And, M. (2014). *Başlangıcından 1983'e Türk Tiyatro Tarihi*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ankara Mektupları Özsoy Piyesi [haber]. (1934, 19 Haziran). *Cumhuriyet*, s. 3.
- Bengin, T. (21 Aralık 1990). Milyarlık Tablolar İki. *Milliyet*, s. 15.
- Berksoy, S. (2010). *Ateş Kuşu Semiha Berksoy*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Brahms'ın 100 üncü Yıldönümü [haber]. (1933, 22 Mayıs), *Cumhuriyet*, s. 2.
- Brahms'ın Yüzüncü Senesi [haber]. (1933, 18 Mayıs), *Cumhuriyet*, s. 5.
- Çakır, S. (2013). *Osmanlı Kadın Hareketi*, İstanbul: Metis.

- Eldem, E. (2010). *Osman Hamdi Bey Sözlüğü*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- İlk Operamız [haber]. (1934, 23 Haziran), *Hakimiyeti Milliye*, s. 1
- İlk Operamız Ankarada [haber]. (1934, 26 Haziran), *Akşam*, s. 7.
- İlk Türk Operası [haber]. (1934, 23 Haziran), *Hakimiyeti Milliye*, s. 5.
- Karaaslan, M. (2016). Türkiye’de Batı Müziğinin İlk Kadın Temsilcilerinden Nimet Vahit Hanım. D. Çakar, H. L. Kuterdem vd. (Ed.). *I. Ulusal Müzik ve Sahne Sanatları Sempozyumu Bildiriler* (s. 374-388). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı.
- Karmen de Oynanacak [haber]. (1934, 20 Kasım). *Cumhuriyet*, s. 1-6.
- Kolçak, O. (2005). *A. Adnan Saygun*, Kastaş Yayınevi.
- Konservatuvarın 2 inci Konseri [ilan]. (1935, 18 Aralık), *Cumhuriyet*, s. 4.
- Milli Operaya Doğru [haber]. (1934, 25 Haziran). *Milliyet*, s. 2.
- Münih’te Bir Konser [haber]. (1924 (1340), 1 Haziran), *Darülelhan Mecmuası*, 1, s. 135-136.
- Nimet Vahid Hanım [haber]. (1924 (1340), 27 Teşrinisani), *Servet-i Fünun*, s. 25.
- Nimet Vahit H. [haber]. (1934, 21 Nisan), *Cumhuriyet*, s. 4.
- Nimet Vahit H. Şehir Tiyatrosunda [haber]. (1934, 15 Nisan), *Cumhuriyet*, s. 4.
- Nimet Vahit Hanım Konseri [haber]. (1934, 11 Nisan), *Cumhuriyet*, s. 2.
- Özbilgen, F. (15 Ekim 1985). Nazım’ın Gözüyle Semiha’nın Sanat Gücü. *Cumhuriyet*, s. 11.
- Özcan, N. (1993). Darülelhan. *İslam Ansiklopedisi* (c. 8, s. 518-520). İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.
- Özden, E. (2015). *Osmanlı Maârifî’nde Müsiki*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Özer, S. (2013). Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkı Verilmesinin Türk Kamuoyundaki Yankıları, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 29(85), 85-131.
- Radyo a [ilan]. (1932, 24 Nisan), *Cumhuriyet*, s. 4.
- Radyo b [ilan]. (1932, 13 Eylül), *Cumhuriyet*, s. 4.
- Radyo c [ilan]. (1932, 27 Eylül), *Cumhuriyet*, s. 4.
- Radyo d [ilan]. (1932, 4 Ekim), *Cumhuriyet*, s. 4.
- Radyo e [ilan]. (1932, 11 Ekim), *Cumhuriyet*, s. 4.
- Radyo f [ilan]. (1932, 6 Aralık), *Cumhuriyet*, s. 4.
- Radyo g [ilan]. (1933, 4 Nisan), *Cumhuriyet*, s. 4.
- Radyo h [ilan]. (1933, 2 Mayıs), *Cumhuriyet*, s. 4.
- Refiğ, G. (2012). *Atatürk ve Adnan Saygun*, İstanbul: Boyut.
- Şankaya, G. A. (2020). *Atatürk Dönemi Türk Tiyatrosu: Afife Jale ve Kadın Tiyatrocular*, Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Şehir Tiyatrosunda [ilan]. (1934, 19 Nisan), *Cumhuriyet*, s. 4.
- Toros, T. (1990). Osman Hamdi Bey ve Çevresi, *Tarih ve Toplum*, XIV, 24-28.
- Türk Hava Kurumu Menfaatine [ilan]. (1937, 8 Mayıs). *Cumhuriyet*, s. 4.
- Uluskan, S. B. (2010). *Atatürk’ün Sosyal ve Kültürel Politikaları*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.

